

DATABÁZE VÝPLATNÍCH OTISKŮ 1946 – 1992 Z ÚZEMÍ ČESKOSLOVENSKA

(s výplatním razítkem ve tvaru pseudoznámky – zoubkovaného obdélníka)

Část 1. Legislativní úvod

Stav ke dni 21. 5. 2019

Dne 17. 12. 1946 upravil Věstník ministerstva pošt č. 62 vzory výplatních otisků Československa a místo dosavadního vzoru ve tvaru „větrné růžice“ či „motýlka“ ustanovil, že „v nových výplatních strojích budou napříště výplatní otisky nového vzoru - výplatní razítko ve tvaru obdélníka, který je zoubkován“. Tento vzor je zachován i doposud u manuálních, elektrických, elektronických a některých digitálních výplatních strojů. Zavedení digitálních strojů Neopost a dalších soustav v modré barvě došlo k dalším změnám (tyto stroje opustily „obdélník“). V dalších věstnících se ustanovil i nový vzhled denního razítka (dvoukruh s/bez můstků).

Rok 1946 přinesl i další systémovou změnu ve vyplácení zásilek. Dne 29. 10. 1946 Věstník ministerstva pošt č. 54 povolil výplatní stroje i v provozu pošt. „Poštovní úřady jsou postupně vybavovány poštovními výplatními stroji. V otisku takového stroje je denní a výplatní razítko ...“. Prvním výplatním strojem byl stroj švýcarské soustavy HASLER, výplatní razítko mělo tvar „motýlka“ či „větrné růžice“ a obsahoval nalevo od denního razítka doporučený obrazec (název pošty, velké „R“ a číslo doporučené zásilky).

Databáze bude uvádět výplatní otisky komerčních subjektů (dříve podniků, institucí a organizací) dle poštovně historického hlediska a abecedně. Zveřejňování vzhledem ke značné rozsáhlosti bude postupné, nepravidelné a bude užívat metodiku, kterou do svých katalogů zavedli sběratelé M. Bouška a I. Leiš. Slovenské výplatní otisky již svůj katalog mají (pod názvem I. Leiš, Katalog výplatních otisků – Slovenské výplatní otisky 1946 – 1992 již v roce 2011 Slovenská filatelistická akadémia). Vyšly i některé dílčí seznamy v různých médiích. Od číslování upouštím, neboť toto období není stále uzavřeno a objevují se nové typy, podtypy a varianty výplatních otisků. Uvádět budu jen název dohlédací pošty, popis soustavy v zaběhnutých zkratkách a název uživatele. Data použití, popis otisku u nereprodukovatelných předloh (špatná kvalita), náplň činnost

uživatele stroje vynechávám. To nechávám na zájemcích a hlavně sběratelích. Poznámek ohledně zajímavostí se však nezříkám. Vycházím jen z ověřených výplatních otisků. Text je omezen na minimum, v případě potřeby bude zařazen na konec či v průběžném zveřejňování. Databáze je jen databází, není to katalog či úplný seznam. Vzhledem k tomu, že v Československu neexistuje centrální seznam povolených výplatních strojů a ani zasílání povinných tři otisků Poštovnímu muzea se už dlouhá léta nedodrží, není možno uvést všechny otisky. Ani věstníky ministerstev výplatní otisky neregistrovaly a nezveřejňovaly. K databázi slouží jen soukromé sbírky, které zdaleka nejsou úplné.

Databáze má dvě části. Začínám opomíjenou Prahou. Druhá část databáze je zpracována (uzávěrka 1988) v rukopise I. Leíše a L. Lanů, který zatím nespáčil světlo světa. Vzhledem k neúplnosti a časové zastaralosti je tento materiál jen podpůrný. I tato část musí vycházet z nových údajů.